

"Beşeriyet itibariyle çok imkân-i zatiye hatırına geliyor ki, imanın cezm ve yakinine zarar vermez." İzah eder misiniz?

"Tahayyül-ü küfür, küfür olmadığı gibi, tevehhüm-ü küfür dahi küfür değildir. Tasavvur-u dalâlet, dalâlet olmadığı gibi, tefekkür-ü dalâlet dahi dalâlet değildir. Çünkü hem tahayyül, hem tevehhüm, hem tasavvur, hem tefekkür, tasdik-i aklîden ve iz'ân-ı kalbîden ayırırlar, başkadırlar. Onlar bir derece serbesttirler. Cüz-ü ihtiyariyeyi pek dinlemiyorlar. Teklif-i dinî altına çok giremiyorlar. Tasdik ve iz'an öyle değiller. Bir mizana tâbidirler."(1)

Üstad Hazretlerinin bu ifadeleri meseleyi gayet açık bir şekilde izah ediyor. Tahayyül, tasavvur, tefekkür ve tevehhüm, insanın iradesi dışında çalışan, onun terakki ve tekemmül etmesi için verilmiş cihazlardır.

Lakin bu cihazların mahiyeti bilinmez ise, insana "zarara düştüm" zannını vererek, ümitsizliğe sevk edebilir. Yani kalbinden gelmeyen kötü sözleri ve çirkinlikleri, kalbinden zannederek telaşa ve ümitsizliğe kapılır ise, zarara düşer. Bunun dışında insanın aklından ve hayalinden geçen vesvese ya da vehimler, onu mesuliyet altına almaz. Hatta imanın katiliğine de bir zarar vermez.

Bu gibi hissiyat ve cihazların insana musallat edilmesinin hikmetini Üstad Hazretleri şu şekilde izah ediyor:

"Eğer desen: 'Bu derece mü'minlere muzır ve müz'îç olan vesvese ne hikmete binaen bize belâ olmuş?' "

"Elcevap: İfrâta varmamak, hem galebe çalmamak şartıyla, aslı vesvese teyakkuza sebeptir, taharrîye dâidir, ciddiyete vesiledir. Lâkaytlığı atar, tehâvünü def eder. Onun için, Hakîm-i Mutlak, şu dâr-ı imtihanda, şu meydan-ı müsabakada bize bir kamçı-yı teşvik olarak, vesveseyi şeytanın eline vermiş, beşerin başına vuruyor."(2)

Bize vesvese şeklinde gelen bir hali, iyice araştırıp tahkik etmeliyiz ki, şeytanın hile ve tuzağını boşa çıkaralım. Yoksa vesvese ve vehmin ilk halinde, yani irade dışındaki

---

tacizinde imana ve imandaki kemale zıt bir durum söz konusu değildir.

Hulasa, vehim ve vesvese tasdik ve izana çevrilmedikçe, imana ve imandaki mükemmelliğe bir zarar vermez.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Yirmi Birinci Söz, İkinci Makam.](#)

(2) bk. [a.g.e.](#)